

Пӯлод Толис

САНЦИШ

Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

USAID
АЗ МАРДУМИ АМРИКО

Пӯлод Толис

САНЦИШ

ДУШАНБЕ
МАОРИФ
2018

УДК 820/89/93+891,550

ББК 84тоҷик 7-4+83,8

Т-68

Т-68. Пӯлод Толис. Санчиш. Душанбе, Маориф, 2018, 24 сах.

ISBN 978-99947-1-547-3

© Маориф, 2018.

САНЦИШ

Ману Зафар дар клуби мактаб рӯзно-маи деворӣ менавиштем. Ман сарлавҳаҳои рӯзномаро менавиштам, Зафар хаташро.

Имрӯз имтиҳони охирин тамои шуда буд. Рӯзи дигар бегоҳӣ ба муносибати тамои шудани соли таҳсил мебоист маҷлиси калон барпо мешуд ва илоҷе карда, рӯзномаро то пагоҳ баровардан лозим буд.

Чор сутуни рӯзномаро навишта шуда будем, ки посбони мактабаи Чабборамак омада пурсид, ки мо боз чӣ қадар мешинем. Гуфтем, ки ҳоло ҳозир дар ҳамин ҷо мешавем.

— Набошад ман ба ҳавлӣ рафта биёям, — гуфт посбон. — Наберачаи хурдиам камтар бетоб. Як хабар гирам.

— Майлаш, равед, амак! — гуфтем ману Зафар.

— Набошад, писарам, — ба ман рӯй овард Ҷабборамак, — биё, дарро маҳкам кун.

Ман дари мактабро аз паси посбон маҳкам карда омадам. Мо боз ба кор сар кардем.

Аз рафтани Ҷабборамак хеле вақт гузашта буд, ки Зафар «шуд!» гуфта, аз чояш хест. Ман ҳам гули охирини ҳошияи рӯзномаро кашида шуда, аз чоям бархостам. Мо ҳар ду рост истода ба тамошои рӯзнома машғул шудем.

Ман дастамро ба китфи ҷӯраам гузошта гуфтам:

— Бад не-а, Зафар?

Зафар ҳам аз рӯзнома чашм канда на-тавониста ҷавоб дод:

— Нағз.

Рӯзнома дар ҳақиқат ҳам бад набаромада буд. Хусусан, расмҳои ҳаҷвии хандаовари он, ки роҳбари синфамон Сангинов кашида буд, бисёр аҷоиб баромада буданд.

— Саид, — ногоҳ ҷиддӣ шуда гуфт Зафар, — ин чоро бин як тарафаш ғафс шудааст-ку!

— Кай? — ба рӯзнома дурусттар нигоҳ карда, бо хавотирӣ гуфтам ман ва дидам, ки як тарафи хатти таги сарлавҳаи сутуни дуҷум ҳақиқатан ҳам ғафс шудааст.

— Ҳозир дуруст мекунем, — гуфта кордчаро гирифтаму ба тарошидани тарафи ғафси хат шитобон сар кардам.

— Ҳар дуҷумон дуруст мекунем, — гуфт Зафар ва аз кисааш кордчаи қаламтарошиашро баровард.

Ғафсию борикии хатти таги сарлавҳаро зуд баробар кардем.

— Ана, акнун шуд! — дафъаи дигар рӯзномаро дида баромада, хитоб кард Зафар.

— Ҳа, шуд, — гуфтам ман ҳам.

Мо рӯзномаро ба ҳазор эҳтиёт печонида бурда, ба ҷевон гузоштем, Қаламҳои мӯинаро шуста низ дар ҷевон мондем. Сонӣ дастҳои худамонро ҳам шуста омадем.

— Ҷабборамак дер кард-ку, — гуфт Зафар

— Ҳозир омада мемондагист, — гуфта ўро ором кардам ман.

— Биё, то омадани Ҷабборамак маҷалла тамошо мекунем, — таклиф кард Зафар.

Мо як даста маҷалла гирифта, ба суратбинӣ машғул шудем.

Хеле вақт гузашт. Аз посбон дарак набуд. Суратбинӣ ҳам ба дил зад.

— Наомад-ку, — бетоқат шуда гуфтам ман.

— Ман ҳайрон, — гуфт Зафар ва ногоҳ бо шодӣ таклиф намуд; — медонӣ, чӣ кор мекунем? Радио мемонем! Чӣ гуфтӣ?

Дар ҳучраи директори мактабамон як радио меистод. Мо ҳатто тамғаи онро доништа гирифта будем. Агар ягон ид ё интихобот шавад, онро ба саҳни мактаб бароварда мемонданд, аммо дигар вақтҳо дар ҳучраи директор меистод.

— Боз вайрон шуда намонад? — аз эҳтиёт пурсидам ман.

— Ба ту чӣ шуд? — гуфт Зафар. — Чӣ, магар мо бачаҳои хурд ҳастем, ки вайрон мекунем? Биё, рафтем!

Мо ба ҳуҷраи директор рафтем. Дари кабинет кушода буд. Чароғро даргирондем. Зафар гӯшаки радиоро тоб дод. Дар даруни радио чароғ даргирифт ва шишаи пур аз хатҳои рангоранги онро равшан кард. Оҳиста-оҳиста чароғчаи кабуди радио ҳам равшан шуда рафт.

— Ана акнун гӯй, кадом шахро ги-рем? — пурсид Зафар.

Ман аз таваккал гуфтам:

— Душанберо.

— Ҳозир, — гуфт Зафар ва гӯшаки дигари радиоро тофт. — Ана, ҳозир овозашро баланд кунем, Душанберо мешунавӣ, — гуфт ӯ ва боз гӯшаки авваларо тоб дод.

— Ҳеҷ гап нест-ку, — хандида гуфтам ман.

Зафар ба гапи ман ҷавоб наодо, гӯшашро ба радио наздик бурд.

— Ана, гӯш кун, — каме истода гуфт ӯ.

Ман ҳам гӯшамро ба радио наздик бурдам. Як овози пасти занона ба гӯшам расид.

— Овозаш ҷудо паст-ку? — сарамро боло бардошта гуфтам ман.

— Ҳа паст...

— Баланд карда намешавад?

Зафар чизе нагуфта, ба радио нигоҳ карда меистод.

— Ёфтам, ёфтам! — ногоҳ фарёд кард ӯ. — Ҳозир дуруст мекунем! Медонӣ, гап дар куҷо будааст? Қувваи барқ кам, радио бошад, ба 220 монда шудагӣ. Мо ҳозир ба 127 мемонем, ана баъд овозашро шунидан мегириӣ, — ва ӯ радиоро аз ҷояш бардошта ба рӯйи миз монду тахтаи ақибӣ онро кушода гирифт. Баъд чароғи радиоро кушт. Сонӣ кадом як мурвати онро тофта, боз тахтаашро маҳкам кард ва чароғи онро аз нав даргиронд.

Ин дафъа овози радио бисёр баланд баромад.

— Камтар паст кун! — гуфтам ман.

— Дидй! — аз шодй ба пўсташ нағунчи-да гуфт Зафар ва овози радиоро пасттар кард.

Ҳамон овози занона аввал каме хомӯш истода, сонй гуфт, ки ҳозир концерт мешавад.

Хеле вақт концерт гӯш кардем. Зафар ҳар замон ба ман нигоҳ карда, чашмакй зада мемонд: вай аз ҳунармандии худ бисёр хурсанд буд.

Концерт ҳам тамои шуд. Баъд аз он як мард гап зад.

Сонй боз концерт сар шуд.

Нохост, дар миёнаи як суруд овози радио канда шуд. Гирду атроф якбора ором шуда монд. Аз радио садое намебаромад.

— Чй шуд, Зафар! — аз ҷоям давида хеста пурсидам ман.

— Намедонам, — ҳайрон шуда ҷавоб дод Зафар, аммо сир бой надода, боз гуфт: — Хавотир нашав, ҳозир дуруст мешавад. Дидй, чароғаш даргирифтагй.

Ман ба радио нигоҳ карда дидам, ки ҳақиқатан ҳам чароғаш намурдааст. Хотирчамъ шудам.

Зафар гӯшакҳои радиоро як-як тофта дид. Вале радио гап намезад. Баъд Зафар «ҳозир аввала барин ба 220 монда мебинем» гуфту тахтаи радиоро кушода, боз ҳам мурватро тофт. Аммо радио гап задан намехост. Зафар ба тахтаи радио як-ду бор ҳўппок зада ҳам дид. Лекин радио ҳеҷ майли гап задан надошт...

— Ҳа, намешавад? — пурсидам ман.

Зафар ба гапи ман ҷавобе надод. Вай аз радио чашм нақанда меистод. Ба рӯйи ҷўраам нигоҳ кардам, ки пешонаашро донаҳои калон-калони арақ зер кардааст.

— Намешавад? — боз пурсидам ман.

Зафар як оҳ қашида, дар ҷавоб гуфт:

— Боз як бор бинам-чӣ... — ва ҳамаи корро аз нав сар кард: гӯшакҳои радиоро тоф-та дид; радиоро аз 220 боз ба 127 монд; ба тахтаи он ҳўппок зад, аммо аз радио садое намебаромад.

— Вайрон шуд, аз афти кор... — дар охир умедашро канда гуфт Зафар.

Мо чӣ кор карданамонро надониста, хеле вақт дар пеши радио рост истодем.

— Акнун чӣ кор мекунем-а? — пурсид Зафар.

Ман каме хаёл карда гуфтам:

— Ҳозир радиоро пештарааш барин карда мемонем. Пагоҳ ту ба хонаи мо биё, ягон маслиҳат мекунем. Зафар муддати дароз бо сари хам фикру хаёл карда истод. Дар охир гапи маро маъқул донист:

— Дигар илоҷ нест... Ҳамин хел мекунем...

Мо радиоро пештара барин карда, ба ҷояш гузошта будем, ки дари мактаб тақтақ шуд. Давида рафта дарро кушодем. Ҷабборамак будааст. Вай саҳт-саҳт нафас мекашид. Худаш бисёр ғамгин менамуд.

— Ҳа, — гуфтам, — амак. Набераатон дуруст аст?

— Дуруст... — базӯр ҷавоб дод посбони куҳансол. — Ҳозир ба ноҳия, ба беморхона

бурда мондам... Равам, ки аҳволаш бад...
Шумоёнро ҳам хеле интизор кардам, аз
афти кор.

— Не, не, амак! — бо як овоз гуфтем мо.
Набераатон сихат шавад-бас!

— Раҳмат... — пичиррос карда гуфт
Чабборамак. Мо бо вай хайрухуш карда,
берун баромадем ва ман ба сӯйи хонаамон,
Зафар ба тарафи ҳавлиашон чудо шуда
рафтем.

Ҳамон шаб то хеле вақт хоб карда ната-
вонистам: чашмамо ки пӯшидам, радиои
вайроншударо медидам...

Пагоҳии рӯзи дигар маро аз хоб Зафар
бедор кард. Чашмонаш сурх шуда буданд.
Аз афташ вай ҳам дуруст хоб накарда буд.

Ба кӯча баромадем. Маслиҳат кардем.
Ман гуфтам, ки худи ҳозир рафта, ба пеши
директор медароему ҳамаи воқеаро як ба
як гуфта медиҳем. Зафар аввал ба фикри
ман ҳамроҳ нашуд.

Ба лаби дарё, ба як ҷойи беодам раф-
та, дуру дароз маслиҳат кардем, аммо дар

охир ман ба ӯ гапамро маъқул кунонидам ва мо қарор додем, ки ҳозир ба назди директор равем.

— Хайр, хез набошад, — гуфтам ман ба Зафар, — рафтем.

— Камтар сабр кун... — хоҳиш кард Зафар.

Мо хеле вақт дарёро тамошо карда нишастем. Дарё дамида буд. Оби лойолуди он баъзан дарахту дарахтчаҳои решақан кардаашро гирифта мегузафт.

Гоҳ-гоҳ шалаппоси баланде моро як қад мепарронд: дарё таги соҳили худро беором мекофт ва ин садо-садои ба об афтодани хоки соҳил буд.

— Рафтем! — аз дарё чашм канда, боз гуфтам ман.

Зафар хеле вақт дам назада нишаст, баъд гуфт:

— Биё, аввал як оббозӣ кунем.

— Хайр, — розӣ шудам ман.

Мо либосҳоямонро кашида, ба даруни об даромадем. Аммо оббозии имрӯза оббозӣ барин ҳам набуд. Ба шино кардан

хуши кас намеомад. Об ҳам ба кас ҳаловат намебахшид.

Фурсате нагузашта аз об баромадем. Либосҳоямонро пӯшида, боз хеле вақт нишастем.

— Ҳамин хел нишастан мегирем? — гуфтам ман.

— Уф... — гӯён нафаси вазнине кашид Зафар ва базӯр аз чояш бархост.

Мо бисёр оҳиста қадам мезадем. Гӯё бо биниамон хат кашида мерафтем. Хомӯш будем. На Зафар ба ман гап мезад, на ман ба ӯ.

Ба дари мактаб расида будем, ки аз дарун Ҷабборамак баромада монд. Мо ғами худро тамоман фаромӯш карда, ҳатто салом доданро ҳам аз хотир бароварда, бо як овоз пурсидем.

— Аҳволи набераатон чӣ тавр, амак? Ҷабборамак табассум карда гуфт:

— Дуруст, бачаҳоям, дуруст, ҷарроҳӣ карданд, нағз гузаштааст. Ҳозир аҳволаш хеле хуб шудааст. Нав бо телефон гап

зада будем. Духтур гуфт, ки баъд аз понздаҳ-бист рӯз аз беморхона мебарояд.

— Ана, мо нагуфтем, ки сихат мешавад? — хурсанд шуда гуфтам ман.

— Рост, рост гап шумоҳо рост баромад, — гуфт Ҷабборамак ва ба сӯйи анбори мактаб рафт.

Аз рафтани посбон хеле вақт гузашт, вале мо ҳанӯз ҳам дар пеши дари мактаб меистодем.

— Агар ин хел дар ҳар қадам истодан гирем, кай ба ҳуҷраи директор мерасем? — гуфтам ман дар охир. — Роҳ гард! — ва мо тез-тез роҳ гашта дохили мактаб шудем.

Лекин ба дари ҳуҷраи директор расида будем, ки Зафар якбора пиччирос зад:

— Исто, Саид!

— Ҳа, — гуфтам ман ҳайрон шуда.

— Гӯш кун, гӯш кун аввал.

— Ман гӯш андохтам.

— Шунидӣ? — шодикунон пурсид Зафар.

Аз ҳуҷраи директор овози баланди радио мебаромад.

— Дуруст кардаанд! — хурсандона гуфт Зафар.

— Ҳа, дуруст кардаанд... — гуфтам ман.

Мо боз каме ба овози радио гӯш андохта истодем.

— Рафтем! — гуфт Зафар. — Боз чӣ ин ҷо меистем?

— Даромада намегӯем?

— Аҷаб гап мезанӣ! — хитоб кард Зафар. — Радио-ку дуруст шудааст? Боз чӣ мецоҳӣ?

— Наમેгӯем? — гашта пурсидам ман.

— Акнун гуфтан чӣ даркор? — ҳайрон шуд Зафар. — Гард, рафта дурустакак оббозӣ мекунем.

— Не, Зафар, — оҳиста гуфтам ман, — мо дигар хел гапзанон карда будем-ку? Даромада ҳамаашро гуфтан даркор.

— Чӣ? — гапи маро дуруст нафаҳмида гуфт Зафар. — Ту худат чиҳо гуфта истодаӣ?

— Гуфтан даркор, — такрор кардам ман.

Зафар лаҳзае ба ман нигоҳ карда истод. Баъд аз дастам гирифта гуфт:

— Ин ҷо биё! — ва маро ба тарафи синфамон гирифта бурд.

Ба синф наздик шуда будем, ки ман ба болои дар нигоҳ кардам: он ҷо, дар болои дар ба ҷойи рақами «5», аллакай рақами «6»-ро овехта буданд.

Ба синф даромадем. Зафар дарро аз дарун маҳкам кард ва хандида ба ман гуфт:

— Ту чиҳо мегӯӣ, Саид?

— Гуфтан даркор.

Зафар боз дақиқае ба ман нигоҳ карда истода гуфт:

— Камтар шинем.

Мо дар назди тиреза нишастем.

— Саид, — пас аз хеле фикру хаёл кардан ба ман рӯй овард: Зафар, — ба фикрам, акнун нагӯем ҳам мешавад.

— Чаро ?

— Охир, радио дуруст шудааст-ку? Агар вай ҳоло ҳам вайрон мебуд, — мегуфтем, аммо акнун...

— Не, Зафар, — ба гапи ӯ розӣ нашудам ман, — меғӯем. Охир, радиоро мо вайрон кардем. Баъд ҳаминашро ҳам аз ёд набарор, ки дина шаб дар мактаб ғайр аз ману ту дигар ягон кас набуд. Дидӣ, даррав фаҳмиданашон мумкин, ки радиёро ки вайрон кардааст...

— Хайр, — гапи маро бурид Зафар, — агар надонанд — мегуфтӣ? — Ва ба ҷавоби ман мунтазир нашуда, гапашро давом додан гирифт, — биё, ин хел мекунем: агар «радиоро шумо вайрон кардед?» гуфта пурсанд, иқрор мешавем, не, агар напурсанд олам гулистон, мо ҳам ҳеҷ чиз намеғӯем.

— Аз мо гумон накунанд, ҳам, гуфтан даркор! — гуфтам ман.

— Чаро гӯён ҳайрон пурсид Зафар.

— Чаро? — гашта пурсидам ман. — Медонӣ, агар мо рафта нағӯем, аз ҳамаи бачаҳо гумонбар мешаванд! Баъд директор

ҳар бачаеро, ки бинад, «радиоро шикастагӣ аҷаб нест ҳамин бошад» гуфтаниш мумкин. Корро ману ту мекунему гунаҳгор тамоми мактаб! Ё аз Ҷабборамак гумон карданишон мумкин. Ба фикри ту, ин кори нағз мешавад.

— Зафар дам шуда истод. Ман ҳам дар интизори ҷавоб хомӯш меистодам.

— Уф... — гӯён нафаси вазнине кашид Зафар ва бо ҳамин дуру дароз гап назада истод.

Ман акнун «роҳ гард, бе пеши директор меравем» гуфтаниш шуда будам, ки Зафар бечуръатона сар бардошта, ба ман нигоҳ кард.

— Саид, — гуфт ӯ, — майлаш, мегӯем. Аммо имрӯз неву пагоҳ. Ҷон ҷӯраҷон!

— Ҳозир! — истодагарӣ кардам ман.

— Охир худат як фикр карда бин: имшаб маҷлис мешавад. Мефаҳмӣ, маҷлис! Агар мо имрӯз рафта ин гапро гӯем, моро ба маҷлис ҳам роҳ намедиханд.... Биё, пагоҳ, мегӯем!

— Тарсончак! — гуфтам ман бо нафрат ва рост ба чашмони ӯ нигоҳ карда истодам.

— Чӣ, ман тарсончак?! — бонг зад Зафар; чашмонаш ба мисли оташ дурахшида рафтанд.

Аммо ман худамро гум накардам.

— Набошад, аз паси ман биё! — гуфтам ман ва рост рафта, дари синфро кушодаму берун баромадам.

Ба дари хучраи директор расида, акнун дарро кӯфтани будам, ки Зафар аз остинам дошт. Ман баргашта ба вай нигоҳ кардам.

— Биё, пагоҳ...

— Агар тарсӣ — надаро! — ба тамои шудани гапаш ҳам мунтазир нашуда гуфтам ман. Ман худам медароям... — ва дарро кӯфтам.

— Дароед, — шунида шуд аз дарун.

Ман дарро кушода, директорамонро дидам, ки ҳудаш танҳо ким-чӣ навишта менишаст.

— Мумкин?

— Даро, даро, — иҷозат дод директор.

Ман ба оқиб нигоҳ кардам. Зафар набуд! «Тарсончак!» гуфтам дар дилам ва дарро пӯшида, ба курсӣ нишастам.

Директор аз коғаз сар набардошта пурсид:

— Хӯш, чӣ кор доштӣ?

— Дирӯз... — гуфта сар кардам ман ва гапамро гум карда мондам. Ҳамин қадар зӯр зада гап заданӣ мешудам, аммо давоми гап набуд! Сару рӯямро арақ зер кард.

Директор ба ман ҳайрон шуда нигоҳ кард.

— Ҳа, дирӯз чӣ шуд? — каме нигоҳ карда истода пурсид ӯ.

Ман чӣ гуфтанамро надониста, якбора шартӣ карда, худам савол додам:

— Радио вайрон шуда буд?

Директор бештар ҳайрон шуд.

— Ҳа, як чароғаш сӯхта будааст, навашро мондем. Ту ба радио чӣ кор доштӣ?

— Ана ҳамин радиоро мо... Ман вайрон карда будам! — гуфтам ман.

— Ту?

Ҳанӯз ӯ ба саволи директор ҷавоб на-
дода, дари ҳуҷра кушода шуд ва касе гуфт:

— Не, муаллим, радиоро ман вайрон
кардам! Худи ман.

Ман ба тарафи дар нигоҳ кардам. Ин
Зафар буд! Вай қоматашро рост нигоҳ ме-
дошт. Дар рӯяш аз тарс осоре ҳам боқӣ на-
монда буд.

— Аҷоиб... — боз ҳам зиёдтар ҳайрон
шуда гуфт директор. — Ту мегӯӣ, ки «ман
вайрон кардам», ин мегӯяд, ки «ман»...
Охир, гапи кадоматон дуруст?

Ман ба Зафар нигоҳ кардам. Вай ба
ман. Ва мо беихтиёр хандида гуфтем.

— Ҳар дуямон! — ва тамоми воқеаро як
ба як гуфта додем.

Директор ҳикояи моро шунида, хеле
вақт ба мо нигоҳ накарда нишаст. Дилам
гуп-гуп мезад. «Чӣ мегуфта бошад» аз ху-
дам мепурсидам ман. Зафар ҳам аз даҳони
директор чашм нақанда меистод.

— Хӯш ... — гуфт дар охир директор ва
аз ҷояш бархост. — Напурсида ба радио

даст расондан — хуб нест... Ба шумо кӣ рухсат дод, ки ба ҳучра дароед? Мо дам меистодем. Чӣ ҳам мегуфтем?

— Дигар бор ин хел накунад, — гуфт директор ва ногоҳ дар рӯйи ӯ табассум пайдо шуд, — аммо худатон омада ба гуноҳатон иқрор шудед... барои ин коратон — раҳмат!

— Якбора нафасамонро рост гирифтем. Дар лабони мо ҳам табассум дамид.

Мо аз ҳучраи директор хурсанд шуда баромадем.

Худамонро аз як санчиши мушқил гузаштагӣ барин ҳис мекардем.

Пӯлод Толис

САНЧИШ

Мухаррир — Малика Меликова
Мусахҳеҳ — Меҳрӣ Саидова
Рассом — Ҳусеин Чилаев
Мухаррири техникӣ — Начмиддин Зайниддинов
Тарроҳ — Қосимхуҷа Назаров

Китобчаи мазкур бо кумаки мардуми Амрико бознашр шудааст, ки он аз тариқи Оҷонсии ИМА онд ба рушди байналмилалӣ (USAID) расонида мешавад. Мазмун ва мундариҷаи китобча маҳсули муаллиф буда, метавонад бо нуқтаи назари USAID ва Ҳукумати ИМА мувофиқат накунад.

Китобча ройгон паҳн мегардад.

Ба чоп 03.08.2018 имзо шуд. Андозаи 60×84 1/16.
Қоғази офсет. Чопи офсет. Ҷузъи чопӣ 1,5.
Адади нашр 5500 нусха. Супориши № 99/2018.

Муассисаи нашриявии «Маориф»-и
Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон.
734024, ш. Душанбе, қўчаи Аҳмади Дониш, 50.
Тел.: 222-14-66. E-mail: najmiddin64@mail.ru

Дар матбааи ҶДММ «Полиграф групп» ба таъъ расидааст.
ш. Душанбе, к. Ҳувайдуллоев, 113. E-mail: info@polygraph-group.tj

Китобча ройгон паҳн мегардад.

9 789994 715473

